Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ◆ ШОЛТТА, 26 ИЮНЬ, 1982 ШУ. ◆ № 76 (6642). ◆ Мах 3 кеп.

МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАЧЕН МЕХКДАЬТТА ХИМИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ВОЛХЛОШТА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Мехкдаьтта чакхдохачен [illegible] химически промышленносте дукхачу шерашкахь [illegible] производствени планаш [illegible] чаццдеча доккхий толамаш [illegible] юкъе хьнаре доккъа лацарах Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика [illegible] Совета Президиума Сийлен грамота ялла:

Бакаева Марха [illegible] — А. Шерипова цlерагlча ГНПЗ лаборантхочунна

Бокова Валентина Петровнана — СССР 50 шу [illegible] цlерагlча Грозненски химически заводан аппаратчикна

Кравцов Владимир Степановична — Н. Анисимова цlерагlча НГНПЗ производственно-технически отделан начальникан заместителана

Малышева Тамара Максимовнана — В. И. Ленина цlерагlча ГНПЗ оператора

Чикуев Султана — «Грознефтехимремстрой» треста № 4 йолчу специализированни ремонтно-[illegible] управление бетонщика-лаьтта оахкачоа.

Чурсинов Николай Федоровича — Н. Анисимова цlерагlча НГНПЗ контролера бракованна.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ
Нохч-Гlалгlай АССР Лаккехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ

гр. Грозный
1982 шу, 21 июнь.

ХІАРА ДИЙНАХЬА ХЬАДЕР ДУКХАГІА ХИЛИЙТА!

ЯЛАТ ЧУЭЦА ДОЛАДАЬД

Ка бола ялат чуэца шоай комбайнаш кхай тlа аральхай Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза механизатораша. Цар дош деннад лоаццача хана дерригa шоай ялат чуйца даккха, хlаьта хlапэ эггара хьалха комбайнераша чуэца болабаьб массехк бlаь гектара тlара мукх.

Ялат чуэцача механизатораша балхаш дика дергдоа моральни материальни хьалаш вlаштlехьдаьхад совхоза администраци рабочномон. Лаьрхlа кийчъяьй техника а.

Эггара хьалха шоай комбайнаш кхай тlа яьхай механизатораша Хадаев Мусаси Ашадов Ахьмадеи. Ялат аьрда lодилза ча хьа а гулдеш цох пашкаш еш ва Къахьегама Цlеча Байраха орден лелаеш вола доккха балха опыт йола механизатор Альтемиров Буру.

СУРТАШ ТІА: 1) (аьрдехьара аьттехьа) совхоза механик Сагаев Сали, бригадир Гебаев Іарби, комбайнераш Хадаев Мусаи Ашаев Ахьмади. 2) Чуэцаш латт мукх. 3) Чаь пашкаш ю.

И. ПЛИЕВА суртащ.

ДОАКЪАР—ШОРТТА

БОЛХ—ШИН СМЕНАГІА

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумо юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаьча доккхийча дехкарех цаl да шурей дулаи дукхагlа даккхар. Цо толаме кхочашдор тийша да хьайбашта шортта доакъар lалашдарах. Цудухьа тхоай еррига торонаш оарцагlа а яьха къахьегаш да тхо хlанз.

Укх шера доакъар кийчду лаьрхха цу гlулакха вlашагlъеллача бригадо. Тхона хьакъоастадиьд доакъаро культураш дlайийна лаьттаи, эшаш йола техника, машинаш, тракторaш.

Тха бригадо дош деннад укх шера соахкарчул дукха а дукхагlа доакъар кийчде. Масала, дlадахача шера оаха кийчъяьяр 4 эзар тони силос, хlаьта укх шера из тха коллективо 6400 тони кийчъе лерхl. Хlанзле рапсах 2300 тони силос кийчъяьй оаха. Ишта дукхагlа кийчъергья сенаж, йол, витаминни баьца хьоар. Из да укх шера Кхачаш программа кхоачашъеча оаха лоацаргдола дакъа.

Хlанз люцерна хьоихаш цунах сенаж йоллаш, витаминни хьоар доакхаш, ишта йол кийчъяра баьцаш хьокхаш ба тха бригада къахьегамхой. Люцерна 450 гектара тlа я боахаме. Сенажах кlоаг бизара кхо ди мара додац хlанз, хlаьта хьалха цхьа кlира ха дlайодар из болх баь балалехьа. Цудухьа месячника план 600 тони йолаш тха вlаштlехьдаьлар дукха хlача эшшаш 800 тони сенаж кийчъе. Люцерна укх шера дика хьийнгьай, гlадуугаш ба цун хьуингьам. Планагlа догlачул дукха дукхагlа чуэца лерхl оаха моша доакъар. Цу гlулакхо торо хулийтаргья сенаж кийчъяра план дика тlехкхоачашъе.

Йол планагlа 800 тони lалацъе эза укх шера. Из кийчъе лерхl люцерна шоллагlа хьокхаш чубоначa хьуикьмах, судана дlайийнача кхай тlара, ишта эрий ара тlоьлна буц хьокхаш. Шоллагlа хьокхача люцерна хьуикьам дукхагlа хилийтара хьалхагlа хьокха люцерна чуйца ма ьлле оаха из тlойолча кхашта минеральни удобренеца подкормка ю.

Бригада дукхагlа дола низаш хlанз йол кийчъяра тlадерзадаьд оаха. 200 гектара тlи хьокха lоналлай судана. Йол хьокхаш ши косилка я. Цар тlа болх беш ба балха доккха опыт йолаш, совхоза дикагlа бола механизатораш Фаргиев Билани, Цокиев Мишварпи. Балха дийнахьара норма 150 процент кхоачаш ца еш ди дlалахпйтац царех хlаране. Гурахьа, lай, бlаьстан юххье йовчано дохадаьча наькъашка гlолла хьатlаккхахьа езаргйоацаш йол хьахьоккхаше жа латтача кошарашка дlакхухь. Из болх дика бу механизатораша Гандалоев Іаддалкlаьдара, Вебер Александра, Фаргиев Мусас. Хlаьта хьинар кхо ца деш къахьегаш ба хьакхухьача аьлах аргlаш деш бола болхлой Богатырев Іусман, Додов Махьмадгири. Барахоев Сулейма. Ишта болх бар бахьан долаш тха вlаштlехьдаьннад хlанзле 200 тони йол аргlаш а даь дlаоттас.

Дика вlаштlехьбаьккхаб шоай болх баьца витаминни хьоар доакхараша а. Из кийчдеш я АВМ яха цхьа агрегат. Шин сменагlа болх байт цунга. Къаьстта хьинаре къахьегарца укхаза белгалваьннав Боков Мовлдин. Нормагlа даккха доагlар 3,5 тони долаш шиь сменагlа 4—4,5 тони баьца хьоар кийчде вlаштlехьдоал цун. Ер ворхлагlа шу да Мовлдина цу агрегата тlа болх бу. Цу юкъа шиь балха говзал бокъонца караерзанрал совгlа, АВМ яха агрегат дика lомалйтай шиь вolara lийсага. Хlаьта шиь да санна хьалхашка латтача дехкарех дика лоархlаву lийса а.

Йоккха терко ю тха совхоза кулгалхоша доакъар кийчдерий балхацара белам совбаккхара. Ма хулла дукхагlеи дикагlеи доакъар lалашдара яьрнача социалистически яхье хьалхара могтиг яьккхачоа карара кара тела Цlе вымпел лу, балха нормаш 150—200 процент кхоачашъечоа хlаранена дийнахьа 10 сом преми лу. Цу гlулакхо вlаштlехьдоалийт къахьегама овсарле лакхьа а доакъар дукхагlа кийчде а.

Доакъар кийчдерий бехкгохьм йiбара, доакъар дикагlа хилийтара тха боахаме лаьрххlа вlашагlъеллай тlахьожам лоаттабу комисси. Цунна коаьо бахаб ревизионни комиссе председатель, кертера зоотехник, халкъа депутаташ, халкъа тlахьожама комитета членаш.

А. КОРИГОВ,
Малгобекски района «Сагопшинский» совхоза доакъар кийчдеш йолча бригада бригадир.

Сунженски районера хоамаш

Тlатеllа къахьегаш ба хlанз Сунженски района «Путь к коммунизму» колхозе баьца витаминни хlоар доакхача агрегата тlа болх бераш. Хlара минут ха лоархlаме я царна.

— Тlаьхьа кlезиг дукха лаьнбича бераш дукхагlа йоккъе мег агрегато буц. Тlаькха хьоар вагlа хул. Хlаьта оаха дерригa хьоар дхьоалгlча классах хилийтар дукха къовсам лоаттабу, — аьха баьца хьоар доаккхачв агрегата машиниста Къахьегама Цlеча Байраха орден лелаеш Дрямлюга Михаил Александровича. — [illegible]

нов Михаил Федоровичи ба Дремлюга йолчул кlезигагlа я цар балха опыт. Хlаьта а дехкарех дика лоархlабу. Массала, хlара смено юкъера лаьрхlача шиннна тони баьца хьоар доаккх норма цаlи кхи йолаш.

АВМ-а тlа болх бераш ишта овсаре къаьста шеко а йоацаш доакка воаккъеса лу кхай тlара буц хьакхухьаш бола механизаторша, хlаьта цаpиа кхье массарел дикагlа — Бобровский Виктор Алексеевича. Хьайнала къахьегам хилара лаха сий деш вола из халкъа депутатий районни Совета хоржар укх деношка.

• • •

— Цlена да тха. Цунах дукхагlа lар цамалагlча классах, шоллагlчох цlенна ца да, кхоалагlча классах кlалла а дац. Из дока гlу- [illegible]

галхой жа ларга кийчо еш. Электромашинаца болх бе ховш бола жо лортираш, прессовщикаш, наладчикаш, тоташ бацар. Хlаьта а шиь хаинахьа дlайолайир жа ларгара комнаш.

— Хьалхарча цхьан-шин дийнахьа цхьаццa гlалаташ дуналйтар цхьаболча жа лортирана опыт йоацандаь. Хlаьта хlанз бергаш а шаьр бешаб балха тlа. Нормаш кхоачаш ца еш цхьанкха а вац, — йоах жа лорача пункта начальника Сеитов Динамула.

Социалистически яхь хьалхахь а вокхагlвоача жа lуна Ш. Местиева ва — А. Местиев. Хlара дийнахьа кхьара лаьрхlача бlаь устагlа дорг цо, норма 70 йолаш. [illegible]

[illegible]

Б. ТКАЧЕВ.

ЖУРНАЛИСТАШТА ЯЬ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

[illegible]

ОРБИТА ТІА—

дунен халкъашта юкъера экипаж

НИКЪ БЕШ ДА СОВЕТСКО-ФРАНЦУЗСКИ ЭКИПАЖО ЛЕХКАШ ДОЛА «СОЮЗ Т-6» ЯХА КОСМИЧЕСКИ КЕМА

ТАСС хоам

1982 шера 24 июне московски хенах 20 сахьати 30 минути яьлча Советски Союзе урагlдахийтад «Союз Т-6» яха космически кема. Советски космически кема леладеш я дунен халкъашта юкъера экипаж: кема командир ва Советски Союза шоза Турпал, СССР летчик-космонавт Джанибеков Владимир, бортинженер ва Советски Союза Турпал, СССР летчик - космонавт Иванченков Александр, хlаьта космонавт-тохкамхо ва Французски Республика гражданин Жан-Лу Кретьен.

Никъ бара программа тlа белгалдиьд «Союз Т-6» яха кема «Салют-7» — «Союз Т-5» яхача орбитальни lилма - тохкама комплексах дlахоттилго. 1982 шера 13 мае дена орбита тlа никъ беча космонавташца Березовойцеи Лебедевцеи цхьана комплекса борта тlа lилма - техническа тохкамаш а эксперименташ а е езаш ба космонавташ Джанибеков, Иванченков, Кретьен.

Космонавташ Джанибеков, Иванченков, Кретьен могашмаьрша ба. «Союз Т-6» яхача кема бортовой системаш лерттlа болх беш я. «Союз Т-6» яхача кема экипаж никъ бара програма кхоачашъе йолаелнай.

Машаречa гlулакхашта космически аре lоналра а караерзаяра а Советски Союзои Францеи цхьана гlулакхаш леладара къахьехьача соглашенега хьежжа сигала яхийтай советско-французски экипаж.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) — СССР летчик-космонавт, Советски Союза шозза Турпал Владимир Джанибеков, французски космонавт Жан-Лу Кретьен, СССР летчик-космонавт, Советски Союза Турпал Александр Иванченков.

А. ПУШКАРЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЖАНИБЕКОВ Владимир Александрович

Ташкентски области Бостанлыкски района Искандар яхача поселке 1942 шера 13 мае ваьв Джанибеков Владимир Александрович.

1965 шера летчикий Ейски лаьхкера военни авиационни училище яьккхачул тlехьагlа Тlема-Фетарча Низашка летчик - инструктор волаш гlуллакх даьд.

В. А. Джанибеков — 1970 шера дена Советски Союза Коммунистически парте член.

Массехказа дакъа лаьцад пилотировани еча космически кемаштеи орбитальни станцешеи управлени еча.

В. А. Джанибекова шозза космически никъ баьб: 1978 шера январе «Союз-27» яхача кема, «Салют-6» яхача станце хьалхара экипаж дlакхоачачи командир волаш а 1981 шера март бетта «Салют-6» яхача станце дунен халкъашта юкъера советско-монгольски экипаж дlанхоачайча «Союз-39» яхача кема командир волаш а.

ИВАНЧЕНКОВ Александр Сергеевич

Московски области Ивантеевка яхача городе 1940 шера 28 сентябре ваьв Иванченков Александр Сергеевич.

1964 шера Московски авиационни институт яьккхачул тlехьагlа конструкторски бюро болх баьб, керда космически аппараташ кийчъеча дакъа лаьцад.

А. С. Иванченков — 1972 шера дена Советски Союза Коммунистически парте член.

1970 шера дена космически никъ бара кийчо е волавенкав Александр Сергеевичь. Массехказа «Союз» яхача космически кемай борт - инженерий дублер хиннав, бортинженер волаш «Союз» а «Аполлон» а яхача кемаша цхьана космически никъ бара кийчлуш хинна.

1978 шера «Союз-29» яхача кема тlа а «Салют-6» яхача орбитальни станце тlа а 140 дийнийга бlаьха бола космосе шиь хьалхара никъ бир цо.

Жан-Лу КРЕТЬЕН

1938 шера 20 августе Ла-Рошель яхача городе ваьв Французски Республика гражданин Жан-Лу Кретьен.

1959 шера из дена вода тlема фетарча школе. 1962 шера цо из чакхйоаккх. Тlехьарча ворхl шера Жан-Лу Кретьен летчик - истребитель волаш гlуллакх деш хиннав Франце ВВС цхьан тlема дакъе. 1977 шера Франце къулбехьен района ПВО командующе заместителалла хьожаву из.

1980 шера подполковник Жан-Лу Кретьен Ю. А. Гагарина цlерагlча космонавташ кийчбара Центре преподавани е воланехкав. «Союз Т» яхача космически кема тlа а «Салют» яхача орбитальни станце тlа а никъ бе lомавалара [illegible] чакхъяьккхав.

«Союз Т-6» яхача кема командира сигала вахалехьа яь заявлени

Дезa вошверий а доттагlий а!

Тахан «Союз Т-6» яхача кема тlа космически никъ болош шиь мехка — Советски Социалистически Республикий Союза а, Французски Республика а векалаш. Цу космически кема командир хила бокхаа тешам бешав со.

Хай мехкий халкъаш вlашй дуненна дола исторически хьахинна доттагlален гlуллакхаш гуш да экономика, lилма, техника, культура дикагlа кийчаш а саглоаш вахаш, [illegible]

[illegible] доладаш дукхача шерашка лохадеш хиларца.

СССР а Франце а lилма [illegible]

[illegible] советски французски халкъашта юкъера доттагlал чlоагlдара гlулакх дергхаларах.

«Союз Т-6» яхача кема [illegible]

«Союз Т-6» яхача кема командир СССР летчик-космонавт

Владимир ДЖАНИБЕКОВ.

«Союз Т-6» яха кема сигала дахалехьа французски космонавта яь заявлени

[illegible]

Французски Республика гражданин Жан-Лу КРЕТЬЕН.

СССР ХЬАХИННА 60 ШУ ДУЗАШ

СОВЕТИЙ МОХК — ХАЛКЪИЙ ЮКЪАРА ЦIА

Конституце 70-ча статья тIа аьлнад: «Советски Социалистически Республикай Союз — къамаш шоай лоIамагIа долаш, Советски Социалистически Республикаш шоай мунъагIа а цхьатарра бокъонаш йолаш а вIашагIкхетарах социалистически федерализма принципа ларда тIа хьахинна цаI йола дуккхача къамех латта союзни паччахьалкхе.

СССР-о хьагойт советски халкъа паччахьалкхен цхьоагIа, цхьана коммунизм хьалъяр духьа деррига къамаши народносташи кхотаду».

ДУККХА къамаш дахаш бола вай Даймохк, дунен прогрессивни долча адамаща цхьана, кийчлуш ба лоархIаме дола исторически дата — СССР хьаль 60 шу дизар деза. «СССР 60 шу дузалга, — йоах КПСС ЦК соцам тIа, — советски халкъа вахаре белгала событи я. КПСС ленински къаман политика, социализмина карагIдьинар хьахьокхаш дола тешал да».

Советски республикаш хьахила а царех дукха миллионаш нах чубоагIаш йола союзни паччахьалкхе вIашагIйолла а торо еннай Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце котало яккхаро.

Советски паччахьалкхе хьакхеллар В. И. Ленин ва. Марксеи Энгельсеи идеяш творчески дегIа а кхувлаш. В. И. Ленина къаман-колониальни дешаех йола учени хьаьйй, пролетарията хьалашна къаман - паччахьалкхен отношеней башхалонаш хьагойтай, Коммунистически парте къаман дешаех йола политика къоастаеш Iилман принципай разработкаш льн.

Царех керттера яраш я:

— къамий шоай лоIамагIен суверенни самоуправлени хулга, шоай лоIамагIа уж вIашагIкхетилга;

— кортмукъабаьнйача наьха паччахьалкхе вIашагIйоллача къаман - территориальни принципаш хилар;

— демократически централизм.

Цу ерригача принципаша хьахьокх къаман - паччахьалкхе вIашагIйоллача ларде пролетарски интернационализм йолга.

Къаьстта боккха лоархIам болаш да В. И. Ленина советски федерализма принципаш вIашагIйохкаш даьр. Къаман - паччахьалкхен форма санна советски федераци вIашагIйоллар Россе дахача халкъий исторически кхеташка доккха хIама да. В. И. Ленина дIахьекхад Советий Iаьдала кIийлен тIа федеративни паччахьалкхен строй вIашагIйоллилга дагалаьца хIама доацилга, из вахаро ше хьакхеллалга.

Дукха а къамаш чудоагIа Советски паччахьалкхе вIашагIйоллача, Коммунистически парте кулгал а деш, хьалха лаьттар я болхлой класс. Из бахьан долаш вай мехка интернационализмара тIехьа а йолаш, къамаш дегIаахара хаддаьза йоакхо еш йола паччахьалкхе хьаелга вIашгIехьдаьннад. Болхлой классо вай мехка даха дерригa а къамаш вIашагI а теха, цар дег тIара цхьана гIулакхаш леладелга Iалашдаьд.

СССР хьаеча советски халкъий йиъ этап хиннай. Хьалхара яр — 1917 шера октябрь бетта деиз 1918 шу юкъе кхаччалца. Цу юкъа тIа российски болхлой классо дукха а къамех болча ахархоща цхьана социалистически союз хьаьлй, къовсам лоаттабаьб буржуазно-националистически контрреволюцин духьала.

ШоллагIча этапе — 1918 — 1920 шераш — Советски республикий тIема политически Союз хьа а яь. болабаьб [illegible] дехьара интервенташи белогвардейцаши.

КхоалагIча этапе — 1921 — 1922 шераш — шоай лоIамагIа йолча Советски республикаша шоайла барт а баь, тIема - йоахама а цхьа дипломатически а фронт хьаьйй.

ТIеххьарча этапе — 1922 шера гурахь — 1924 шу дозалуш — шоай лоIамагIа йолча республикаш хьалхаашта ла а довш, СССР вIашагIйоллар конституци оаш чIоагIдаьд.

Хьалхьаш вIашагIйохкача керттера моментахиннай вай металлагIа 1922 шера 30 декабре хиннй Советий Ерригa Союзий I съезд. Цу дийнахье РСФСР, Украински ССР, [illegible] ССР, ЗСФСР вIашагI а хиййта, цхьа союзни паччахьалкхе — Советски Социалистически Республикай Союз хьаьлй. Иштта хьалхой дуккхача къамех латта пролетарски паччахьалкхе — кердача хьалоне бола федераци.

СССР хьалхара съезда тIа [illegible] Декларацеи Союзни договори тIехьагIа кхеддалхаьа 1924 шера 31 январе чIоагIдаьча СССР-а хьалхарча Конституцела.

В. И. Ленина [illegible] [illegible]

Кхалла шоай лоIамагIа [illegible] хила а, хьалхой къамех латта паччахьалкхе а вIашагIкхеттара а принципаш кхоастае йиш йоацаш ювзаенна я къамаш цхьатарра бокъо йолаш хилара принципаца. Къамий цхьатарра бокъонаш хилара таип-тайпара формаш хила йиш я социализме. Царех цаI я компактно дахаш долча къамий хьаштаншен тоепашкен хьежжа, шийн паччахьалкхе хьае йиш хилар.

Октябрьски революци ллалехьа дукха а хьалха В. И. Ленина аьлад ах миллион долча къаман ла а ца Iеш, кхаметтел 30 эзар саг волча къаман а автономи хьае еа.

Тахан СССР-е чуйоагIа 15 союзни, 20 автономни республикаш, 8 автономни область, 10 автономни округ.

Тайп-тайпара къаман-паччахьалкхен формаш йолаш ба вай мехка бахача нахех 98 процент бараш. Цо къаьстта хьахьокх къаман-паччахьалкхен социализма хьалашна цхьатарра бокъонаш йолга.

Къаман паччахьалкхен цхьатарра бокъонаш хилар белгалдаьккхад СССР Конституце тIа. СССР-а закона ерригача союзни республикий территоре тIа доагIаш а цхьатарра низ болаш а да. (74 статья).

Iаьдала а управлене а лакхера органаш вIашагIйохкача хана шера а цхьатарра а вIашагI хIара къамий паччахьалкхен оцалаш. Иштта, хIара союзни республико, йоалла е [illegible] хилар бо башка а къаман, СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете 32 депутат хьаржу, АССР-а — 11, автономни областо — 5, автономни округо — 1.

ХIаьта СССР Лакхехьарча Совета Союза Совете республикаш а областаш а [illegible] депутаташ хьаржа. [illegible] СССР Лакхехьарча Совета депутаташта [illegible] 61 къаман [illegible].

СССР Конституце [illegible] СССР Лакхехьарча Совета хIара палата [illegible] [illegible] депутаташ [illegible].

Дукха а къамаш чудоагIа [illegible]

Иштта хилар къаьтта хьахьокх Советий Iаьдал оттача шерашка нохчийи гIалгIайи къамаш дегIаахаро. Паччахьалкхен Россе йистошка экономически тIехьайисса хиннача Нохч-ГIалгIайченнах тахан Къулбаседа Кавказа йоккха промышленни район хиннай. Доккхий хуцамаш хиннад мехкдаьтта промышленносте. ТIеххьара аральнийча машинехи оборудованехи кердагIа яраш я укхаза. Республико дIаухийт тайп-тайпара мехкдаьтта а мехкдаьттахиме а продукци. Промышленноста керда доакъош хьадаьд: химически, энергетически, кхачан, кхыдараш. Арахецача промышленни продукце боарам Советски Iаьдал латтача шерашка 100-аза совгIа лакхбеннаб. Нохч-ГIалгIайче кийчъаь продукци хоатташ а эцаш а я мехкарча дуккхача экономически районашка, доазол дехьарча 40 совгIа мехка.

Иштта дика хуцамаш хиннад юрта боахаме а. Хьалха дукха низ боацаш, къаьсткъаьста хиннача единоличии боахамашта метта республике вIашагIдехкад хIанзарча техникаца Iалашдаь доккхий социалистически боахамаш.

Советски Iаьдал латтача шерашка культура дегIаярга диллача Нохч - ГIалгIайче, мехка автономни республикашта юкъе хьалха латтачарех цаI я.

Уж доккхий хувцамаш хинназ ленински халкъа политика вай мехка Коммунистически парте лерригIа чакх а йоахаш, шийн паччахьалкхе хьае торо ялар ба хьан долаш. Дерригача къамий къахьегамхой вахара хьашташта яой луш йола из политика СССР Конституце тIа законодательно дIачIоагIъяр дегIаенача социализма исторически карагIдьиннар да. Къаман - паччахьалкхе вIашагIйоллара дешаш къоастадаро торо лу хIара къаман а берригача мехка а хьашташ дизза кхоачашде, хIара къам дегIа а кхувлаш вIашкаувз цо.

ХIанзарча этапе дукха а къамаш дахаш йола Советски федеративни паччахьалкхе дегIаахара тенденци я цуй интернациональни а союзни а цхьоагIо дIахо кхы а чIоагIъелга. Союзни а къаман а паччахьалкхал дегIаахара ларда а я, хург а я дерригача халкъа социалистически демократи эргайоахаш тоаеш закономерно йоагIаш йола процесс.

Советски Союз берригача советски наьха юкъара цIа да. Цунга хьежжа вай мехка хIара гражданин декхарийла ва, моллагIча къамах ва иле а, шийн цIагIара гIулакхаш доваа, царна бехктоихамо хили, къахьегаш болча наьха хадданза барт тоабе. КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашьелга хIара коллективна, хIара сага керттера декхар да. Къахьегамо органически вIашагIкхет гражданиски декхараш, хIаране къаьст-къаьста дараш, къамни а интернациональни а хьашташ.

Узбекистана Ленина орден луча хана Ташкенте цIей деадеш ловкъоста Л. И. Брежнева цIаьнха а юхи белгалдаьннхар, дукхза а къамаш дахача вай мехка хьалашна интернационализм хьаьнила къахьегилга, йоарчача паччахьалкхен хьашташ ведомственни, моттигера долчарех лакхагIа уттаделга хилар, цаI йолча халкъа боахама комплексо дерригa тIа болх белга вIашгIехьдаккха деннаьга.

СССР хьаль 60 шу, Нохч-ГIалгIайчен автономе 60 шу, нохчийн гIалгIайн шоай лоIамагIа Россена юкъебахка 200 шу дизара вайнадоахаш шерра социалистически къа а йоаржаь, партен принципиальни вадданза еш йоанноша ялл а луш, вай республиканца къаьстамо ша хьинаро болх бу КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК майски Пленума решенеш кхоачашйора дикка дакъа лоцаьннуъ.

Л. ДИДИГОВА,
ГНИ НИСИ истори ва филологи доцент.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ТЕРРИТОРЕ ТIА РСФСР РАЙОННИ (ГОРОДСКОЙ) ХАЛКЪА СУДАШКА ХОРЖАМАШ ДАРА ИТОГИЙ ХЬАКЪЕХЬАРА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума хоам

1982 шера 20 июне Нохч-ГIалгIай АССР районни (городской) халкъа судий халкъа судахой хержаб. Укх шера апреле — мае гражданий собранешка уж болх беш е бахаш болча моттигашка хержаб цу судий халкъа заседателаш. Хоржамий кампани массе моттигашка чакхъяьннай КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума исторически решенеш кхоачашъяра, «1980 шерага кхаччалца йолча хана лаьрхIача СССР Кхачан программин из кхоачашъяра де эзарийн хьакъехьарча» новкъоста Л. И. Брежнева доклада тIа белгалдаьча лекхараштa, Советски Социалистически республикай Союз вIашагIъелла 60 шу, Нохч-ГIалгIайчен автономе 60 шу, из шийн лоIамагIа Россена юкъе яха 200 шу дизара даха ми доаттIара йолча вахара тIадерзалаь наьха политически къахьегамей хьинар чIоагIа дIденнача хьале.

Халкъа судаши халкъа заседателаши хоржилга дича вIаштIехьаьккха, «РСФСР районни (городской) судахой харжари хьакъехьарча» РСФСР Законата хьежжа чакхдаьннад.

Халкъа судахой харжара вIашагIъелладр районни, городской, городерча районни хоржамий 18 комисси, цар балха юкъе дакъа лоацаш общественни органишацей къахьегама коллективаши 210 викал а волаш. Комиссей составе юкъе вар 93 болхло, е 44.0 процент, 17 колхозхо, е 8.1 процент, 96 маIа саг, е 45.7 процент, 114 кхалсаг, е 54.3 процент, 115 КПСС членаш члениела кандидаташ, е 54.7 процент, 95 парте бол цараш, е 45.3 процент, 30 шерага кхаччалца ха йолча кагирхоех 88 саг, е 40.0 процент, 55 ВЛКСМ член, е 26.2 процент.

Халкъа судахой харжара вIашагIъеллар 41 хоржамий округ.

Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла халкъа судахой хоржача юкъе бIарчча хьайййача лиъна лоацаш 030050 харжархо, е спискаш тIа юкъе биъарех 99.99 процент нох хиннаб. Халкъа судахой кандидаташта тIехьа кхаж теснб харжархоех 99.9 процент бараш.

Регистраци льча халкъа судахой кандидаташта тIехьа дуккха дукхагIа болча харжархоша кхаж а теснаб, халкъа судахой а хержаб.

Церригаш а 18 районни (городской) халкъа судашка хержав 41 халкъа судахо. Уж берригаш а лакхера юридически образовани йолаш ба. Хержа халкъа судахой юстице, суда, прокуратура органашка советски общественни организацешка производстве болх баь практически опыт йолаш ба. Халкъа судахошта юкъе 25 маIа саг е 61.0 процент, 16 кхалсаг, е 39.0 процент, 3 саг е 7.3 процент аьгара хьалха хержа ва.

Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла бIарчча хьайцача районни (городской) халкъа судашка хержав 3075 халкъа заседатель. Халкъа заседателашта юкъе ва 1492 болхло, е 48.5 процент, 198 колхозхо, е 6.4 процент, 1382 маIа саг е 44.9 процент, 1693 кхалсаг е 55.1 процент, 1269 КПСС члени членалли кандидати, е 41.3 процент, 1806 парте боацараш, е 58.7 процент, 30 шерага кхаччалца ха [illegible] гирхой 835 [illegible] е 27 процент, 350 ВЛКСМ [illegible], е 11.4 процент.

Районни (городской) [illegible] судахой харжара итогаша тешшаме хьахьенхар советски нах чIоагIа политически хьинар айленна, советски государственности социалистически демократи дIахо эргайоаккхаш тоаяра, законности правопорядока чIоагIъяра бола КПСС никъ массане а цхьатарра могабеш хилар.

КХАЧАН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕШ

Дика къахьегаш хьайоагIа Грозненски районерча «Юбилейный» совхоза тепличница Хамзатханова Хьава. Нарсаш кхе а яь гулъяра шера йолча планох ах хIанзехьа а кхоачашьяьй цо. Иштта да хьалхалоттача болхлочо КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенешта луш дола жоп. Кхачан программа кхоачашъеча цо шийгара юкъехьош дола дакъа.

СУРТА ТIА: нарсаш гулъеш я Хь. Хамзатханова.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Болх бехктокхаме лелабёш хилча

Комсаш лелаяра специализаци яьча Малгобекски районе керда вIашагIбеллача боахамех цаI я ГI. Ахриева цIерагIйола совхоз. 425 гектара тIа хьалхехо укхаза из бокиха пайда лу культура. Царех 230 гектар хьувкъам телаш я. Бакъда, района комсаш лелаеча кхыйолча совхозашта а санна, хIанзалца комеех пайда эца мегадаш ГI. Ахриева цIерагIча совхоза къахьегамхоашта а. Иштта, дIадахача шера юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 11 центнер мара комсаш чуэцннаяр укхаза. Из хьувкъам планагIа боагIачул 21 центнер кIезигагIа хилар. ЦхьайттталагIча пятилетна шоллагIча шера хIара гектара тIара 50 центнер комсаш чуэца лаьрхIад совхоза къахьегамхоша. Уж дага ба укх шера толам баккхарал совгIа дIадахача шера шовшта тIадиса декхар а юхаметтаоттаде.

ТIаккха мишта лел хIана комсаш лелерий гIулакхаш, фу даьд шоай деш кхоачашдара? Цу хаттарашта жоп а луш совхози керда веиача директора Хасиев Хасие дийцар:

— Укх шера дика хьувкъам боаккхарйба аьнна ала йиш я тха комсаш лелераша. Из гуш да комсий бешамашка хьежача. Комсаш дика лотай, цар тайдолаш доккхий да. Дукха къахьега дийзар тха комсаш иштта дики хьалихеяра. Иштта аьлча, деррига а юкъхаица деш дIадоладе делаш хилар. [illegible] юкъе хьовзийр [illegible] укхаза кулгалде. Къаьстта ю лелар техникана ремонт яра гIулакх. Ер ма йий аьнна тоаль аьнна цхьаннига трактор яцар, аьнна яр запчастяш. ХIаьта цу гIулакхе дукха сатоха йоацаш лелаш яр совхоза керттера инженер Умаров Муса а. Еррига техника кIоIаделлачиа лайрa [illegible] латташ яр. [illegible] [illegible] хиний а хIама дар. ТIаккха бежи бараш механизаторий техника тоа ца яр?

Нудулъехьа эггара хьалхагIа [illegible] [illegible] [illegible]

гар бахьан долаш вIаштIехьдаьлар тха хаппахьа эшаш мел йола техника кийчъе. ХIаьта комсаш лелаеча отделене управляющиелла хьожаяир из культура дика йоалаш вола специалист Патаев Руслан.

Аллъ доагIа, комсаш лелаеча отделене керда кулгалхо хьожавар совхоза пайдане хиннилга. Руслана шийн болх йийса вIаштIехьбаккхарах, укх шера бIаьсти тIехьалийналле а районе эггара хьалхха — 15 апреле чакхдаьхар совхоза комсаш лелаераша бешамашкара балхаш.

— Совхоза Iойиллача гIоне укхаза къахьегаш ва со, — йоах механизатора Умаров Хьусейна. — Бакъда, Патаев Руслан санна шийн гIулакхах дог лазаш, болх бехктокхаме лелабеш управляющи хиннавац тха отделене. Нахаца безаме, Iимерла ва из. Дика йова комсаш хьалхеяра технологи. Комсий хьувкъам лакхбара нердадар юкъедоаладе дагадехача тхоца — болхлошца дагавул. ХIаьта шийн деша да а ва.

Тхо совхоза директораца комсий бешамашка кхаьчача хана са довш латтар. Дагадацар сона укхаза цу хана болхлой хург ма бии аьнна. Бакъда, хIанза дIаэттача санна шоай тракторашца механически оасаш деш боахкар механизатораш.

Укхаза [illegible] тхоца отделене управляющи Патаев Руслан а.

— Иць трактор ледаю оахи механически оасаш деш, — йоах Руслана. — ХIаьта [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Терко еш леладу совхозе комсашта лазараш ца хилийтара гIулакх. ДIадахача шера хаинахьа молхаш ца тохар бахьан долаш дукха комсаш йоайир «мильдью» лха лазар кхийтта. Цудухьа укх шера комсашта молхаш тохаш лах трактор я. Хьатоа а я болх беш я молхаш кийчъеш йола агрегат. ХIана кхоза молхаш теха баьнниаб механизатораш. Из болх дIахо а комсий гайдолгаш хьадоаккха а хиина, царга низ боллалца дIабахьа дага ба укхаза. ТIаккха комсех из лазар кхетар кхерам а бац.

Цхьаькха цхьа хIама а да белгалдаккха дезаш. Поккха опыт йолча механизаторашца дага а ваьнна управляюще балха юкъе йоалаяьй керда метод. Оасар а деш трактор чакх ма яьлле а цуй тIеххьа культиваци еш йода шоллагIа йола трактор. ТIаккха шийн оала а тIехьа хьадаикка вIаштIехьдоал оасар.

Иштта, укх шера хаоттамо шоашта дукха хилоиаш шийсъалийтанле а, барти цхьоагIон цуина дукхьал а аьнкха тIа-тIа шоай болх тоабеш, комсий хьувкъам лакхбара керда кхоачамаш лехаш, царех билза пайда эцаш, къахьегаш хьабоагIа хIана совхози комсаш лелераш.

ХIаьта совхози кулгалхоеп уйлаш хIанзехьа кхоаденна Пиорлаль я. Чаалова ах цхьа юрт чуйоагIа боахаме. ДоакъIа деррига а хьайцача 80 цIа мара дахиц юрта. Эсала ла цар вахара хьалаш а. Эггара аттагIа дола мала хий а дац юрта. Из кхьоечахьара хьинахьа делаш да. Юрта бахача наха хий кхухьаш массаза баь трактор лоадтае еаш хул [illegible]. Цудухьа укх шера эггара хьалхагIа юрта хий хьаму дилла лерхI совхоза кулгалхоша.

Поккха хало Iунш боахаме болхлой [illegible] [illegible] юрта [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

— Цу хаттарча гIулакха [illegible] [illegible] хьона, — йоах Хасиев Хасие. — ХIаьта юрт экономически социальни дегIайоалар Кхачан программа тIа оттадаьча декхарех цаI ма да.

Ж. ШАДИЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо шийн аргIанарча заседане ладийгIар цхьайтталагIча пятилетке оттадаь социальни декхараш кхоачашдеча Шелковской района халкъа депутатий Советашеи профсоюзни организацешеи вIашi цхьан гIулакхаш леладера практиках дола дош.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдир КПСС XXVI съезда решенешка, нов. Л. И. Брежнева профсоюзий XVII съезде даьча къамаьлацара хьадоагIача декхарашка хьежжа Шелковской района халкъа депутатий Советашеи профсоюзни организацешеи районе цхьайтталагIча пятилетке оттадаь социальни декхараш кхоачашдара хаьдда болх белга.

Шелковской районни, Кобински, Каргалински, Гребенской, кхыча юртийи станичнии Советий исполкомаша шоай заседанешка дийцал социальни дегIахара декхараш кхоачашдеча профсоюзни организацешца вIашi цхьана гIулакхаш леладелга дIахо эргадоахаш тоадарца дувзадеина дешаш. ДIахо дегIадаьхкад тIанйца решенеш, харжархой наказаш чакхдоахача, юрта боахама продукци дуккхагIа яккхаран кийчъяраш тIехьара социалистически ях вIаштIехьйоалача исполнительни комитеташа йоагI - йоагIача профсоюзни организацешца леладу бувзамаш. Халкъа депутатий Советашеи профсоюзни организацешеи бувзамаш дегI а кхувл чIоагI а ду эргаро хьалха производства эффективность айеча.

Депутаташа, профсоюзни активисташа тIаийду доккхагIдола лекхараш, маьхе инициативаш кхайкаю. ахье баьннарашта хьалха боагIа производства керттера проблемаш къестаеча дакъа лувш.

Советийи профсоюзни организацейи организаторски балхо гIо дир 1981 шера паччахьалкхенга плат. дулх, шура йохкара планаш, промышленноста, бытовой гIулакхаш дара, торговле задаиеш районо кхоачашъеча.

Производство дегIаярца цхьана районе хьалъеш я социально - культурни объекташ. ДуккхагIа хулаш латт торговле, общественни кхачан, бытовой гIулакхаш дара предприятеш.

Района халкъа депутатий Советаша профсоюзни организацешца вIашi цхьана гIулакхаш леладу болхлойн колхозхойн къахьегамех бытой хьалаш тоадара дешаш дуцача, къахьегама законодательствои паччахьалкхен дисциплинеи чIоагIъеча, культурно - массови болх бега. Уж дешаш къестдаста дуц халкъа депутатий районни, дукхача юртий, станични Советий сессешка, исполкомий заседанешка.

Советий исполкомаша [illegible] профсоюзни организацеи местни комитеташа [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Мара шера халкъа депутатий Советаша профсоюзни организацешца цхьана рейдаш ю культурно - сердалон учрежденей материально-технически база мишта я, цох пайда мишта эц тохкаш.

Советашеи профсоюзни организацешеи цхьайола опыт Iальй правови пропаганда яраи, къахьегамхошта правови знанеш ялараи, бокъонаш телхаярца къовсам лоаттабара дакъе. Юртийя станични Советашна, предприятешна, колхозашка, совхозашка болх беш 30-нел дукхагIа новкъостий судаш я. Советий исполкомашеи профсоюзни организацешеи дукха балхаш ду къахьегама, производственни дисциплина чIоагIъеш, районе общественни порядок чIоагIъеш.

Цунца цхьана Лакхехьарча Совета Президиумо Шелковской района халкъа депутатий Советаша социальни программа чакхйоахаш беча балха тIарча кхоачамбоацараш уйла тIаяхийтар.

Цхьайола юртийи станични Советаш, профсоюзни организацеш кIоарге хьажац юрта боахамеи промышленностеи предприятей эффективность айяра балхага, лоаттабе боагIа тIахьожам лоаттабаш юртбоахама продукци яьхареи паччахьалкхега йохкареи планаш кхоачашъеча, цуи дикал айяра, цунга дIадодар кIезигдара, доккхий хьайбаш, жа, хьаккхач кIезигагIа йойтара, хьайбаш дебадара.

Районни, цхьайолча юртийи станични Советий исполкомаша цу Советий лаьтташка укхача колхозийи совхозийи профсоюзий комитеташца бувзам мела лоаттабу торговле, жилищно - коммунальни предприятеш, медучрежденеш тхьалъаь ахара, наха бытовой гIулакхаш деча торговле, общественни кхачан предприятей балха тIара кхоачамбоацараш дIададахара даькъе.

Халкъа депутатий цхьайолча Советаша [illegible] мара дувлаш кадраш [illegible] дулга кIезигдара, балха [illegible] дешаш. къахьегамхой коллективашка политикохьехама болх [illegible] [illegible] уйла а ца оттадь система [illegible]. Уж а кхьдола а дешаш къестадеча массанза а тIо лац ча моттигерча комитеташта.

Халкъа депутатий цхьайолча Советаша профсоюзни организацешца бувзам бе къоцаш тохкаярца къовсам лоаттадеш, правопорядок лардара опорни пункташ, профилактика Советий, колхозни судий болх дикагIа хеддар Iалашдеча [illegible] [illegible].

Халкъа депутатий юртий (станични) Советаша [illegible] [illegible], исполнительни комитета [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] контролашка [illegible] ю профсоюзни активах. Депутатски группаша, постоянни профсоюзни общественни тIахьожамхоша [illegible] [illegible] юкъе а кхуза чакх а йоах рейдаш, хьажаш.

Лакхехьарча Совета Президиумо тIанйцача соцам тIа халкъа депутатий Шелковской районни Совета исполнительни комитет декхарийла вир заседане белгалдаь кхоачамбоацараш дIадаха.

Бай пайда — 213 эзар сом

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тIехьа хIагIертта къовсам лоаттабеча Нохч-ГIалгIай химически завода болхлоша цIаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьег укх юбилейни шера. Цунга хьежжа дог гIоаллаха къахьегама толамаш доах [illegible]. Ер шу дIаьлдеча дола хIанзехьа цар планал совгIа арахийцад 100 эзар гарга сома мехка продукций, мехкала лакхахь 170 эзар сом мах бола продукци. Къахьегама оасарле лакхъяра задани [illegible] процент гарга. ТIеххкоачашъяй. Планал совгIа продукци мехкала декхарах, байдал, электроэнерги, кхыйола материалий кхоарах укх шера задании совгIа паччахьалкхена баь пайда 213 эзар сом да.

Завода цехашта юкъе ьарчача социалистически ях укх шера хаддаьза хьалха латташ хьайоагIа Алсханов Саладди Катаевич керте латтача басараш деча цеха коллектив.

ТАХАН—ИЗОБРЕТАТЕЛЕИ РАЦИОНАЛИЗАТОРЕИ ДИ

ГI. Ахриева цIерагIча нашрановски «Электроинструмент» заводе иттIаш изобретателаши рационализаторши ба. Царна юкъе дикагIа лоархIаш ва наладчик, коммунистически къахьегама ударник Боголов Дреса Дауд. Цо кийч а нь, производствана юкъейихьай итт рационализаторски предложени. Уж юкъейоалларах хийцай редуктора корпус, клапан, иштта кхы дIахо а.

Иштта дика рационализатораш лоархIаш ба коммунистически къахьегама ударникаш, шлифовщик Шадиев IуматриЙ Османи лекальщик Котиев Мальмада Ахьмади. Укх юбилейни шера Осмина кийч а нь производствана юкъейихьай штампаш оргаIоахаа рационализаторски предложени.

Цо шера пачхьалкхена беш бола пайда 2500 сом ба. ХIаьта Котиев Ахьмади укх шера юкъейоалланый хIанзалца металлах хьалIташ хинна-ча бака клапанашта метта пластмассоли ярий хьайIтара бола рационализаторски предложени. Цо шера беш бола пайда пхи эзар сом ба.

СУРТА ТIА: рационализаторш А. Котиев, О. Шадиев.

Н. ПЛИЕВА сурт.

КЕРДАДАРАШ ЛЕХАШ

СССР хьахинна 60 шу дизар, Нохч - ГIалгIайчен автономе 60 шу дизар, нохчийи гIалгIайи шоай лоIаматIа Россена юкъебаха 200 шу дизар Iилма - технически прогресс сихъеча керди толамаш а доахаш белгалдаккха гIерташ, анономе рационализаторски фонд хьазра даькъера лакха социалистически деккхараш тIайдаьд республика дукхача предприятейи организацейи изобретателашеи рационализаторашеи.

Иштта, масала, «Грозэнерго» РЭУ изобретателашеи рационализаторашеи лаьрхIад изобретенехи рационализаторски предложенеехи пайда ийбарив 80 эзар сом кходе, хIаьта деррига 1982 шера 112 эзар сом кходе.

Ша миллиони 900 эзари сом — иштта да «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене новатораша юбилейни шера тIайца а толаме кхоачашдеш а дола социалистически деккхараш.

Производства резерваш лохилга сихде дагайолаш чуснай юбилейни шера 40 эзар совгIа сом кходе лаьрхIа йола Гудермесерча медицински инструментий завода рационализаторий коллектив.

Производстве новаторий балха эффективности дикали лаккхъяра новкъостал ду изобретательсини рационализаторскии балха хьокхамаш тоадара лоаттаеча социалистически яхьо.

ТIеххьарча шерашка кIезига къахьийгадаи ВОИРа цун организаце боарам лакхбара, хIаьта, керттердар, яхьах хьахиннараш но тIеххьара зе лерхIарашна — изобретенехи рационализаторски предложенеехи производстве пайда ийбар бахьан долаш къахьегама оварле сихагIа дегIийоалларца, продукци дикал лакхъярца, цунга дIадодар лоцдарца дувзара.

1981 шера дена Нохч-ГIалгIай облсовпрофои ВОИР-а областной советои оIашагIъеллай изобретательскии рационализаторскии балха тIа дика хьонъамаш лахара йола республика предприятей, организацей, творчески комплексни бригадай, къаьст-къаьстача новаторий республикански яхь. Цу яхьа юкъеяхай дахача шера хьоихамаш лакха хилие СССР 50 шу дизара цIи йолаш Грозненски химзавод, «Грозэнерго» РЭУ, «Грознефтегаз» НГУ, «Грознефть» НГДУ, дукха кхыдраш.

49 эзар гаргга сом кходаьд дIадахача шера новкъостий В. Н. Михайленкои В. В. Икрлянови чубоагIача СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода КИП цеха рационализаторий творчески бригада, хIаьта слесараи новкъостий Ю. Д. Пареньков, Н. Я. Шаповалов, Г. В. Левкин юкъеболча «Терек» яхача объединене бригадир П. Х. Парасков керте а латташ йолча рационализаторий творчески бригада оттаьй 1981 шера 10 эзар сом кходе йиш хилийта 11 рационализаторски предложени.

Яхьа итогех «Къахьегамхой дикагIа болча творчески коллективаш» яха ВОИР-а Централи Совета вымпели ахчан премии синай цу творчески коллективашта.

Поощрительни премн синай 10 эзар совгIа сом кходе йиш хилийтача новкъостех А. А. Капарскехи Н. К. Федосеенкохи латтача ТЭЦ-2 творчески бригадана.

1981 шера яьржа хиннача новаторий индивидуальни яхье дикагIа а лаьрхIаб «1981 шерара изобретательстваи рационализаци отличник» яха ВОИРа ЦС наьха тIа йоаллаю знаки ахчан премеши а синай дикагIа болча 10 изобретатели рационализаторан. Царна юкъе ба М. Ф. Беков — Малгобекски УБР керттера механик, Е. Ф. Шпарага — Ленина цIерагIча ГНПЗ № 9 йолча цеха приборист, Ю. С. Абубакаров — пассажирски транспорта Грозненски производствени объединене ПТО инженер.

Цхьабакъда, яхье дикагIа толамаш даьхача изобретатели рационализаторийи хьокхамий бе боагIача тайпара мах а беш, белгалдаккха дела кхачаши моттигерчеи промышленноста, бытовой гIулакхаш деча, юрта боахама министерстваи предприятешка рационализаторски балха боарам лоха хилар.

Дукхача довкъошка хуаш ца луш латташ я авторий предложенеши цар балха эффективности тIа-тIа лохлуш хилара тенденци, лерттIа пайда ийбац новаторий социалистически яхьах йоахкача йоккхийча торонех.

КПСС ЦК майски (1982 шера) Пленуме могаьй баха нах кхачан продуктай дерригача тайпаша битIа Iалашбе лаьрхIа йола Кхачан программа.

Иа программа кхоачашъечара новаторий творчески коллективай деккхараш да юртбоахама продукце дикал лаккхъярех иа ца йоайтарах тIаерзань йола изобретенеши рационализаторски предложенеши кийчъяр, уж юкъехьой хьожаш тIакхьожам лоаттабар.

Цу тайпара йола изобретенеш кIезига яц хIина а. Царна юкъе я юрта боахама продукташ дIаоттадань латтача моттигашка ца талхийтара тIаерзань массехк керда способ, доакъяр ца талхийта лаьрхIа биопрепаратех пайда ийбар, шурий а кхыча а производствашка юхеюсача хIамаех доакъара белокаш хьаира керда биологически способаш.

Духхьал уж цIераш яха изобретенеш шерра юкъейоалаяро чIоагIа гIо де тарлора Кхачан программа кхоачашъяра.

ДIахо тоабе беза промышленни предприятеша шоаш шефство делаеча колхозаштеи совхозаштеи изобретательскии рационализаторскии болх оIаштIехьбаккхара а технически кердадараш юкъедахьара а гIо дара болх. Шеръе еза юрта деча шефски гIон масштабаш, иа практически дукхагIа пайда луш а хьадда а хулга оIаштIехьдаккха деза.

СССР профсоюзий XVII съезда делегатий теркама юкъмоттиге лаьттар хIаман кхом барел хьурмат дарен, халкъа фуакъана доал делга тоадара дешаш.

КертагIдоахар хIара профсоюзни организаце гIулакхаш хьаддан эггара гIойлегIа хургдолча тайпарен ледадар чIоагIа лоархIаме хилар. Съезде Л. И. Брежнева аьнна уж дешаш да тха ерригача ВОИР-а советий балха кIийле хинна латтараш.

Дуккхача предприятешка хьаллаьцай планах кхоеь лаьрхIача бийдалахи материалехи ахаш предложенеш уттаерен юкъекхуварен чотах кхоелга Iалашде декхар тIайцача новаторий инициатива. Ерригача предприятештеи организацештеи цу тайпара йола залэнеш духхьашха укх пятилетке оттаярагIа, цу инициатива лоархIам къаьстта бокха ба. Цо хьагойт бийдал, материалаш, доагор кходеча хIара къахьегама коллективе новатораша ловца хьдда дакъа.

Материальни энергетически ресурсай кхом бара лоаттабеча къовсаме доккха гIо дерга предприятешка ВОИР-а советашка оIашагIъехача лаьрхIача секцеша.

ЧIоагIа теркам тIаухийт ВОИР советаша кулгаша хьега къа, къаьстта кало финчески къахьегам кIезигбара дешашта. Дукха доаладе йиш я кулгашца хьега къа кIезигдара новатораша тIагIертта деча балхех дола масалаш. «Красный молот» завода, «Грозэнерго» Малхбузен электрически сетей РЭУ, Горячеподски УБР, СССР 50 шу дизара цIерагIа химзаводо, дукхача кхыча предприятей творчески коллективаша шер-шера хьинаре дакъа лоац производствени процессашта механизаци автоматизаци ира, кулгаца хьега къан хала къахьегами кIезигбара тIаерзаль предложенеш теляра конкурса юкъе, уттаю болхлой къахьегам Iалашбеш йола маьхе а оригинальни а технически решенеш.

ХIаьта а ерриге республика хьайийнача, кхоачамболлаш яц кулгашца хьега къа кIезигдара темпаш, къаьстта гIонин йолча производствашка.

Къахьегам технически Iалашбелга лаккхдар, производствении процессашта автоматизаци механизаци яр хьалха ше хиннача бесса Iилма-технически прогресса магистральни лостам болаш дус. иа да ВОИР советий, хIара изобретателеи рационализатореи керттерча декхарех цаI.

Хьалха ше лаьттача тайпара ира латт новаторий предложенеш производствана чухьара проблема. Дукхача новатораша ийса йоах, шоаш кийчдаьча кердадарашка хьожача а къаьстта уж производствана чухухьача а дуккха халонаш нийслу. ДукхагIча даькъе иштта долаш а да из. Новатораша шоаш лерхIачох, изобретени хьаяра творчески этапо дIалоаца ха алхха 10 — 15 процент мара яц, ерригa пож ха кердадар производствана чудахьа гIерташ йоаю.

Поккха эффект яла тарлу юкъекхахьара йола общественни цехаши бригадаши хьаяро. Укхаза деррига балхаш изобретателашеи рационализаторашеи шоаш ду, керттерча даькъе, шоай болх чаккхбаьнначул тIехьагIа, мукъача оборудоване тIа 2 — 3 сахьата болх а беш. Натагахьа санна технически документаци эшаш моттиг нийсъелча, иа болх юкъебахьара общественни цеха чуйоагIача конструкторски бюрос бу. Творчески балхий коллективай формаш дегIаахаро чулоаца технически творчества эффективность лаккхъяра резерваш эIамига яц. ДIадахача шера кийч а дь производствана чудиххьад творчески объединенеша 2 эзар совгIа технически кердадар е республике халкъа боахаме пайда ийцача изобретенейи рационализаторски предложенейи пхелагIа дакъа.

В. ЕВДОКИМОВ,
ВОИР-а Нохч-ГIалгIай областной совета председатель.

РУЗКЪА ДЕБАДЕРИЙ ГIУЛАКХАШ

«Красный молот» заводе изобретательстваи рационализацеи болх тоабара цехаштеи отделаштеи юкъе йоаржаьча социалистически яхьа условеш кийчъяьй, хаддаза уж эрга а йоах. ХIара квартала гIа цкъа социалистически яхьа итогаш ю заводе. Цига даьтъа лоацаш хул це хаинара, отделаинара рационализаце балха бехктокхаме бола викалаш, ВОИР-а заводской совет, кхыбараш. Творчески балха тIа дикагIа толамаш даьхача коллективашта классни моттигаш а хьожаеш, ахчан премеш лу.

Цул совгIа кхайкаьй «Завода дикагIвола рационализатор», «ДикагIйола комплексни творчески бригада», «ДикагIвола къона рационализатор» яха сийлен цIи лакхара хетаць йола конкурсаш. Иштта къахьегача предприяте рационализатораштеи изобретателаштеи укх пятилетка шерашка дукха хIамаш карагIдул. Масала, дIадахача шера цар производствана юкъейихьача 285 рационализаторски предложене пачхьалкхена бIаь эзар гаргга сом пайда бир. Рационализаторски балха тIа хьинаре дакъа лоацаш ва укхаза 500 гаргга саг болхло, инженерно - технически балхахо, гIуллакхера саг. Соахка мальхера рационализаторски предложенеш балха юкъейоалаьча болхлошта сина премеш 12 эзар сом гаргга я.

Пачхьалкхена эггара дукхагIа пайда луш йола предложенеш кийчъяьй цхьайтталагIча пятилетке рационализатораша А. А. Касьяцева, А. П. Линникова. Духхьал цар шише синача цхьан предложене баь пайда 11200 совгIа сом дар. «Бункераш оIашагIйоххара технологи эргаяккхар» яхача В. Н. Телкова, Н. П. Загородняяс синача предложене шера беш бола пайда 1670 сом да. «Конусаш кийчъяра йола технологи конструкции хувцар» яхача В. И. Умнова, А. А. Дзюменкос, В. А. Николаева, О. В. Данковас кийчъяьча рационализаторски предложене шера 1867 сом пайда бу.

Къаьстта беркате долаш дIадоладаьд ер юбилейни шу заводерча изобретателашеи рационализаторашеи. Укх шера цар кийч а нь, производствана юкъейоалаьй 110 рационализаторски предложени. Цар пачхьалкхена 60 эзар сом пайда баьб, соахка бIарчача шера баьр бIаь эзар гаргга сом мара боацача. Творчески балха тIа къаьстта дика къахьегарца белгалваьннав завода керттерча конструктора отдела тохкамаш деча группа кулгалхо, Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни рационализатор Михайлов Николай Петрович. Цхьа шу дIадодац цо бокккача маьхера массехк рационализаторски предложени производствана юкъе ца хьош. ДикагIча рационализаторех лоархIаш ба котельщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш Брызгунов Николай Иванович Тюлков Владимир Иванович. Цар соахка производствана юкъейихьар эзараш сомаш пачхьалкхена пайда беш йола 12 рационализаторски предложени. Укх шера цар балха юкъейоалалый йиъ рационализаторски предложени.

В. ЛОБАНОВ,
«Красный молот» завода рационализацеи изобретательстваи отдела (ОРИЗ-а) начальник.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ПНР. Советски Союзаца а СЭВ членаш долча кхыча мехкашца а экономически цхьани гIулакхаш деладелга шордарон кIоаргдарон республикина новкъостал дергдIи хIаьнарча халонех сихагIа кIалхара яла. ТIеххьарча ханарча практико бакъдаьд, вежарашха йолча пачхьалкхенашца айхха цхьана гIулакхаш деладеш йола польски халкъа боахама предприятеш дукха а дикагIча хьала тIа йолга, уж сайца латтар кхерам бац.

СУРТА ТIА: Мелец яхача городерча авиационни завода цехе. Цу предйрияте СССР-а лоаттаю ИЛ-86 яхача аэробусашта лаьрхIа узлаши деталаши.

ЦАФ—ТАСС сурт.

Ер шу долалуш Дели хьадийлад советски Iилмани культурай ЦIа.

Укхаза каст-каста ух общественни политически деятелаш, парламента членаш, юристаш, лораш, болхлой, ахархой, студенташ, школьникаш.

СУРТА ТIА: индийски столенерча советски Iилма, культура, искусства ЦIенна хьалхашка.

ТАСС фотохроника.

Венгерски калейдоскоп

ГОРОДА ПРЕДПРИЯТЕШКА ЮХЕЙИСАЧА ХIАМАЕХ ЙОАККХА ГАЗ

Сомбатхе эксплуатаце дIаенний шера пиззал пхьа миллион тонн а йолаш йола биогаз йоаккха завод. Из городе юхеюсача хIамаех газ йоаккхаш йола Венгре эггара хьалхара предприяти я. Охеюсаш йола органически хIамаш йоккалуш хьахулаш йолча метанах пайда оца йиш я, масала, коммунальни гIирсаш дIохдара.

Керда предприяти хьалъеш дIалахар юхаметтаэттад производства экспериментальни стали чаккхйоаллашехьа, хIана аьлча метана 1,4 кубометр луча йовхалга диллача, мехкдаьтта доагора цхьан килограмма нийсса я. ХIана, эксперименташ толаме чаккхъяьначул тIехьагIа, биогазаца йоахье лерхIаш я мехка дуккха объекташ.

(Будапресс — АПН).

БЕЛА БАРТОКА БЕЛЛ БАРТОКАХ

Венгре чIоагIа раьза хинна тIайцад дукха ха йоалдаш арадаьнна гIорваьннача венгерски композитора виIий Бела Бартока - зIамагIчун «Са дай вадара летопись» яха книжка. Долла хIама лаьрххIа леладеш волча Бартока - воккхагIчун само хиннай тайп-тайпара документаши кьхаташи ца доадеш — кхыметтел машинаьха билеташ, гостиница счеташ, деза денош даьъал дувцаш дола открыткаш... Дезала реликвеш а хинна дадача документех пайда ийцаб ше книжка ядеш композитора воIа.

- Дукха ха йоаццаш Бартока - зIамагIчун редакцех арадаьлар иштта дезала членаша оIаши ядаьча кьхатий том. Цу шинна а книжка хьагойт лакха одаренность йолаш хинна композитор, педагог, музыкант, этнограф, пианист, къамаш музыкальни искусства цIаьккха а кIаьдлуш воаца пропагандист миштта саг хиннав.

(Будапресс — АПН).

КХЕРАМ ХИЛАРАХ ХОАМ БУ... ЧЕША

Венгерски Iилмахошта хайнад: миокарда инфаркта кхерама хьалхара белгалонаш чешка гIолла гучаяла йиш хилар. Иштта, инфаркт яха лазар долча наьха чешнара кальци геттара кIезига лу, цкъаза иттаза кIезигагIа хул из, унахцIенача сага чешцачул.

Iилмахой лерхIаш ба, из явлени организмера вещественай обмен талхарца юкъаенна йола наьхха процесс латташ хилар бахьан долаш хулаш хIама да аьнна. Цу тайпара, чешта беча тохкамо из обмен ворма тIара ялар хьа а гоиташ, гIо де тарлу лазара профилактика яра. Дебреценски медицински институто ше деча профилактически тохкамашта юкъедихьад чешта анализ яр. Цу институтагара гIо деxаш хул Балатонфюредски кардиологически больница а.

(Будапресс — АПН).

БIАЬ ТКЪАЬ ЭЗАР ПХЬАБУАРГ

Дунен тIа эггара йоккхагIа йола пхьабуаргий коллекци я Печ яхача венгерски городерча Янус Паннониуса цIерагIча музее. Цу чу я ши бIаь совгIа халкъа 120 эзар пхьабуарг. Печски коллекцецара наггахьа мара гуцдоацар да этнографа Ласло Мандоке 25 шера гулъеш латта Поларни гонах арахьа бахача саьмий, Чукотски ах гIайрен тIа бахача коракаш, хIаьта иштта Малхбузен Африке дахача [illegible] яхача халкъа [illegible] пхьабуаргаш.

(Будапресс — АПН).

Дунен революционни процесс

КЛАССИЙ ХЬАШТАШИ СОЮЗИЙ ПОЛИТИКЕИ

Классийи политически союзаш — марксистско - ленински партей стратегеи тактикаи керттера проблема. Союзий политика тIаерзань я, из иа дика социалистически революци котьяла иши йоалаш хилар кхета а деш, дукхагIа бола къахьегамхой революционни авангарда гонахьа кхотабара.

Марксисташа лерхI ташнтайпара классийи социальни группайи хьаштех дола [illegible] а ца деш союзех [illegible]. [illegible]

ла союзниаш а. Царцара союзаш ю моллагIча исторически этапе хьашташ цхьадолча дакъе цхьана доагIаш хилара иийлен тIа. Шеко яц, классий хьашташ шоаш а иштта дегIаух, классийи социальни группашеи политически опыт Iоахаре хьажлга дикагIа кхета а ду.

ГарнатIара, партерча давкъа массана хилара демократически, деккхараш классадара прадесо гучадоалш болхлой классина цхьана дIахо дахийла шоаш дара ца хилар [illegible]

цу событей динамика [illegible] [illegible]

Классий союзашта формированн яра гIулахь чоалхане деркалу классийи социальни группайи хьашташ общественни вахаре шоаш деина хIама иа доалаш цIена доацаш [illegible] уж хьашташ [illegible]

[illegible] политически [illegible]

Шоаш цхьан тайпара ца хилар а хьилхашка уттаду деккхараш теха доадун долаш хилар а бахьан долаш, болхлой класса парте метта дIаогта могаргдолаш иц демократически къовсаме хьахулаш йола общественно - политически коалицеш болхаши. Цу тайпара йола общественаш хьахулаш хилар бахьан долаш кхы а актуальнехагIа хул маццарь социальни прогресси бахьаш лоаттаеча къовсама авангард хинна дIаоттара даькъера коммунистий деккхар.

[illegible]

ла ира лоаттаеча къовсама процессе.

Амма моллагIча союзе хила лезаш хIама лерхI цунна юкъе дайна лоацарий болхоиш цхьатарра хилар, хIаране лолаш, цул ший тайпарча гIулакхий сий дар. Классоииш политически союзий системе хьахала болхлой класса, авангардий раль коммунистанна хилар, иа хьалхе а хоадеш йола уж ший иц, болхлой класса хьашташ чулоацаш йола хьадда лостам бола революционии дика лерраIа чакх йоахаш хилар бахьан долаш йоаххача хила лоаттаеча къовсамах хьахулаш дола хIама да. [illegible]

ча цуи союзникаштеи вилдия лоаттаира яха а делаеш.

Компартей кхыча демократически партешцеи организацешцеи политически союзаш яра тороцаш [illegible] а цхьан тайпара латтац. Уж общества социалистически хувцамаш деча IоагIча исторически опытах хийца я. [illegible] ше иу совгIа хи я. Иа котьянай мехкий бIарччача группе. [illegible]

[illegible]

Юрий КРАСИН,
[illegible] доктор, профессор.

(АПН).

КХОАНА — СОВЕТСКИ КАГИРХОЙ ДИ

ЛЕНИНСКИ ВАСКЕТАШТА ТЕШАМЕ ДА

Укх шера кагирхоша шоай ди дезду бокхача лоархIамеча хана. Укх шера май бетта ВЛКСМ XIX съезда трибуна тIара КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева аьлар: «Тхо тешаш да шо шоашта хьалхашка латтача исторически декхарашка хьежжа хургхилларах», — мехка коммунистий цIерах дора Леонида Ильича берригача Советски кагийча нахаген мехкарашкеи из къамаьл. ХIаьта тахан кердача сийлен гIулакхашта кагирхой хьинар айдаьд, энтузиазм совъяьккхай цу дешаша.

Историе календара тIа ирадагIа бутт мара болаб ениабац ВЛКСМ XIX съезд хинна. ХIаьта цу исторически событенеи вайнеи юкъе еннача хана хIара дено тIа-тIа чIоагIагIа тешал ду комсомола, района кагирхой съезда решенеш кхоачашъяра шоай ниэ кхобергбоацаш хиларо.

Из чIоагIагIа теша а веш хьагойтар укх денешка чакхъяьннача «XIX съезда решенеш кхоачашъергъя вай» яхача деша хетаяь хиннача районерча 9 эзар эIамигача сагои йоIои дакъа а лоацаш хиннача комсомольски собранеша. «XI пятилеткана — кагирхой ударни къахьегам, знанеш, инициатива, творчество!» яхача девизагIа тахан болх беш вола 2000 комсомолец а чувоагIаш вола 7000 къона къахьегамхо юкъе волча 35 комсомольско кагирхой коллективо белгалдаьд керда доккхагIа дола мулаш, социалистически яхье хьалха латта шоай безам хилар хьахьеккад.

Шоай ниэ ца кхобеш къахьегаш хилара масал гойт «Электроинструмент» яхача завода № 43 йолча цехеи трикотажни фабрика № 1 йолча бригадаш комсомольско - кагирхой коллективаш членаша. Ланха мах баьб цу бригадай балха, цар на еннай ВЛКСМ XIX съезда сий дола цIи леле бокъо.

Ударно къахьегаш ва «Электроинструмент» завода слесарь, ВЛКСМ райкома бюро член Халгуев ТIахIир. ВЛКСМ XIX съезда пятилетка хьалхарча нхаь шера задани кхоачаш а яь духьала вахар из, хIаьта хIанз цуи чота тIа пятилетка дит шу а да.

140 процент кхоачашъяьй ший производствени задани АТП къоначa шофера Кодзоев Махьмада. Итташ ба 1983 шера чохах къахьегаш бола къона болхлой. Царна юкъе ба трикотажни фабрика швеи - мотористкаш Дарсигова Дибихан, Ажигова Роза, Бедижева Зайнап, «Электроинструмент» завода болхлой Гамурзиев Хьусен, Цечоев Махьмад, Валкоев Дауд, дукха кхыбараш.

Комсомольцийи кагирхойи инициативах «Нохч - ГIалгIайчен автономе 60 шу дизара» цIерагIа йола коллектив яха цIи никдара кхоноам болабаьб хIанз Назрановски трикотажни фабрике.

Днепрогэси Комсомольск - на - Амурен хьалъяьрий турпала къахьегама эстафета бе а ела къахьегаш ба тахан Нохч-ГIалгIайчен комсомоло бахийта БАМе, «Атоммаше», Усть-Илимске болх беш бола тха районера дикагIа вола 25 комсомолец а юкъе волаш бола кагирхой.

Идейно - политически кхетам балара болх тоабара даькъера доккхий декхараш оттадаь парте XXVI съездо комсомола хьалхашка. «...Марксистско - ленински теори Iомаелга, из комсомольций практически гIулакхех, цар шоай вахарах дIаувргйолча тайпара вIаштIехьъяьнкха декхарийла я комсомол», — кертагIдаьккхар съезде Л. И. Брежнева.

Коммунизма идеалех кIоаргга тешаш бола марксисташ - ленинцаш хьалхебара боккхача лоархIаме да политически дешар, 12 семинарен кружокеи дешаш ва районе 500 саг. Комсомольски организацей керттера декхар да хIанз парте съезда, КПСС ЦК майски (1982 шера) Пленума, ВЛКСМ XIX съезда материалаш кIоаргга Iомаяр.

Комсомола идейно-политически балха комплексни форма а хиннa дIаэттай карарча пятилетке «КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъе» яхача девизагIа дIахьош йола «Ерригсоюзни Ленински зачет». Ленински зачета юкъе дакъа лоацарех хIаране ший комплексни план я пятилетка Iалэьмате доккхий декхараш кхоачашдеча, кагийча наьхен мехкарийн политически образованеи профессиональни говзален боарам лакхбеча хIара эIамигача сагo лоацача дакъа реальни программа а хинна дIаэттар. ХIаьта тахан 6500 ВЛКСМ член а чувоагIаш вола 8700 саг ва районе Ленински зачета юкъе дакъа лоацаш.

Кагирхой парте а Советски мехка халкъа а традицешта тешаме хилар къаьгга хьахьокх цо Советски халкъа революционни, тIема, къахьегама сийлен гIулакхашца кевзаеннача моттигаш ка еча Ерригсоюзни походе лоацача дакъо. Походашта юкъе дакъа лаьцад тха районерча 4 эзар эIамигача сагои йоIои.

Кагирхошта интернациональни кхетам балара Iалаьмате боккхача лоархIаме да тха Къулбаседа - Хирийн АССР Пригородни района къахьегамхошбара доттагIий бувзамаш. Оаха цхьан ю «Комсомола деррига подхалий, къоначa механизаторий слеташ».

Ленинна васкетаашта тешаме болча Назрановски района кагирхоша тIа-тIа дукхагIа низ тIаухийт КПСС XXVI съездеи ВЛКСМ XIX съездеи решенеш кхоачашъяра, шоашта могаш дола дакъа лоац вай Даьхен экономикеи а обороннеи низ а чIоагIбара юкъе.

Л. АМЕРХАНОВА,
ВЛКСМ Назрановски райкома хьалхара секретарь.

КЪОНАЧАР КОНКУРС

РЕПОРТАЖ

Гикаво цIерагIча поселкерча опытно - гIоннa болча болхама кхашка зиннача къонача ахархой традиционни республикански конкурсе гулбеннабер «Республика лидер» яха цIи яккхара къовсабеннача районий хьалшка котбийнараш. Назрановски, Шелковской, Сунженски, Гудермесски, Грозненски, Наурски районашкара дешархой баьхкабар шоай боккхагIа бола новкъостий — лехкара бола инструктораш, школай директораш, дешара производствени комбинатий мастераш — шоашца а болаш.

Конкурсе дакъа лоацача хьалхарча пхеана шоай тракторашт кийчъеш бьхкача а уж пробни гонаш даха болабеннача а хана, оаха интервью яйцар берашкарен цар кулгалхошкарен.—Дешархой къахьегера вIашагIIбеттабалар хьалловцаш да тхо, — йоах ГIой тIарча № 2 йолча юкъерча школа директора Зияуди Даудович Зелимханова. — Тха дукхаз бераш дийша даьнча, тхоай боахаме Iа комбайнераш, трактористаш болаш болх бара, «Гойтинский» совхозерча кхашкара балхаш дераша гIад а базе дIагIIацц къона смена. Бораша бола дика, говза, хьисапагIа бу. ХIаьта говзал Iомаю царна Iалаьмате дикача хьехархочо, лехкара волча инструктора Сайд-Ахьмад Хасанович Кукаева.

Массеза ди хьалха дIаеннай кхера атестата йола экзаменаш Энгель - Юртарча юкъерча школерча Сараханова Лайлехански Ахмадов Керан. «Кастта хургья школацара къастара выпускной бал, — дувц Лайлахана, — цул тIехьагIа «Терек» яхача совхозе бола бергба. Азеи Кереи чIоагIо аьй совхозера дIа ца дага. Кхы а дукхэ ба Костромской» Омски областий школаш хьараша дIадоладаь гIулакх хьаллеца дага бола тхоца дийше баьнна кагирхой. Тхо дага де оахош школе хозахета дий ша ца хилар дIагойта а 1982 шера хьувкъам чубара поаттабеча къовсама юкъе даха а».

Экамов Батыри Эздиев Хьусени Назрановски районера баьхкаб конкурсе, № 1 йолча Экажевски юкъерча школе ба уж дешаш. Лехкара волча инструктора Экамов Юнуса Батарбика хьехар ду ше Iомабаьрашта: «КерттIердар, сих ца далар!».

«Шеко яц, чIоагIагIа лоаш да вай хьо котдоале, — дувц шоайла Батырен Хьусенен. — Амма из дац керттердар. Керттердар да, хьайга де аьннар дика де хар. Вай кхашка балхаш де дезаш да. Вай классе дешаш хиннача кхыбараша а вайла воагIа лехкац трактор, хIаьта йийнгаш Муталиева Зарема, Костоева Зина, Экамева Марем хIаьнкашта чул а дикагIа хоаш я тракторан лехка. Конкурс чакх а яьнна цIадахча опытах дувцарга вай доттагIашта».

Таташ да йолалу тракторан, вайий керттерча судахочо опытни станце лаьтта пеладара отдела заведующо Цуров Мовьа Iаьлас старт лу. Цхьанхенпа тIехьа шоллагIъяр йолаш йолалу тракторан, хIаранена тIехьа — керда хьахча лаьтта ниййса оаса ба. Болалуча хана хIеране юкъа тIа хоалуш зиннача фу хургда - хьогI, кхы ца хуло а, наха ниййса чакхъоалалургвий - хьогI аьннача уйлай лер а яц берий юхьа тIа гуш, беррига торкам балха тIабохийтаб цар.

ХIаьта конкурс чакхъяьлча, белакъе[illegible] бар кагирхой. Котваьннар цаI мара ма хилаа, хIаьта конкурса юкъа дакъа лацар — из а ма дий доккхача сов гIата ниййса лоархIа е мегаргдолаш хIама. 8IашагI къасташ ба Новотерски школера Дырова Оляи Шелковскора Силачова Светланеи, Несторовски школо дешаш йола Горбанова Фатима, Энгель-Юртара Сараханова Лайлахан, кулгаш лувцаш ба Алхан-Калерча юкъерча школера Хабибулаев Iаьлаи ГIой тIара Зелимханов Iусмани, Шелковскерча юкъерча школо дешаш вола Хлебников Саша а, Наурера Гипуев Хьамзат а. Кулгаш лувц, хала экзамен дIаенна баьлча санна, хIана аьлча, конкурса заданеш йизза кхоачашъяьй цар. Амма массанол дикагIа кхоачашъяьй уж Шелковской юкъерча школерча Седых Светланеи ГIой тIарча № 2 йолча юкъерча школера веначa Зелимханов Iаднанеи. Церна къаьстта лоацаш доахаш а Ерригсоюзни яхье Омске бода никъ даьккъал бувцеш а ба берригаш.

Л. АНДРЕЕВА.

СУРТАШ ТIА: къонача лаьтта оахарий конкурсе котбаьнараш — Седых Светланеи Зелимханов Iаднани (лакхера сурт); уж баьзаб конкурсе — Горбанова Фатимеи Сараханова Лайлахани.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

26 ИЮНЬ

С. М. Кирова цIерагIа культурай салоIарен парк. 10.00, 14.00. «Мукъача аре гIолла дека илли» яха радиоконцерт. 11.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 15.00. Кинолектори. «Цхьан дезале» яха Таджикски ССР хетадаь устни журнал. 16.00. Халхара майда. Нохч-ГIалгIай пачча[illegible] филармоне артистий концерт. 21.00. Кинолектори. Гойтаргда «Коммунист» яха художественни фильм.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Болх беш да «Фаьлгийн приключенейи дунеи тIа» яха берий кинотеатр. Гойтаргда «Хьайца вига со» яха художественни фильм. 16.00. Радиолектори. «Къахьегамхой хьаштий массаза йоанхо ю парте» яха радиолекци. 18.00. Нохч-ГIалгIай пачча[illegible] филармоне симфонически оркестра концерт. 19.00 Халхара зал. Болх беш я «Дунейга хьожаш я камера» яха документальни фильма клуб. 20.30. Кинолектори. «Таханара дуне» яха кинопрограмма. 21.00. Болх беш я цкъа дайна фильм юха а гойташ йола клуб. Гойтаргда «Русалка чIайола гIола» яха фильм.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 11.00. Машинаькъахой революционни, тIема, къахьегама сийлен музей. «Массаза а наькъа легашвах» яха утренник. 14.00. Читальни зал. «Накъалох мехка кийлейна» яхача книжнай выставка юххера беседа. 10.00. Белорусски ССР хетаь «Цхьан дезале» яха кинофестиваль.

27 ИЮНЬ

С. М. Кирова цIерагIа культурай салоIарен парк. Советски кагирхой ден хетадаь наькъа салаIар. 10.00. [illegible] служебни породай выставка. 14.00. [illegible] радиоконцерт. 10.00. Спортмайда. [illegible] 14.00. Массовкаш. 15.00. Парк духовой оркестра концерт. 16.00. Кинолектори. [illegible] 17.00. Халхара майда. [illegible] концерт. 21.00. Кинолектори. Гойтаргда «Коммунист» яха художественни фильм.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 15.00. [illegible] 16.00. Белорусски ССР хетаь «Цхьан дезале» яха кинофестиваль.

ТЕЛЕВИДЕНИ

26 ИЮНЬ
ИЗОБРЕТАТЕЛАИ РАЦИОНАЛИЗАТОРАИ ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».

8.45 — Спортивни программа. Футболах йола дунеи чемпионат. ФРГ вIашагIтеха команда — Австре вIашагIтеха команда.

9.35 — Испане вIашагIтеха команда — Къулбаседа Ирланде вIашагIтеха команда. 2-гIа тайм.

10.25 — «Шоана, 'адй-ипанойI».

10.55 — «Спортлото». 26-гIа тираж.

11.05 — «Советаши вахари».

11.35 — П. И. Чайковски цIерагIча VII-ча Дунеи халхьашта мехъерча конкурсе.

12.20 — Тахан — изобретателаи рационализаторан Ерригсоюзни ди.

12.40 — Центральни телевидени Ерригсоюзни радиои Йоакхача Академически хора концерт.

13.00 — «Дешара го».

13.45 — «Иза шуга а делургда».

14.30 — «Кердадараш».

14.45 — «Хьайбай дунеи тIа».

15.45 — СССР 60 шу дизарга. Азербайджански ССР халкъа эхьара пачча[illegible] ансамбла концерт.

16.15 — «Саг. Лаьтта. Дуне».

17.00 — Политически обозревателa В. П. Бекетова беседа.

17.30 — П. И. Чайковски цIерагIча VII-ча Дунеи халхьашта мехъерча конкурса дневник.

18.05 — Дунеи халхьашта мехъер[illegible]

[illegible] АССР обкома хьалхарча секретара Г. Ахьмурзаева выступлени.

18.00 — «СалаIад». Телевизионни журнал.

18.45 — Футболах йола Нохч-ГIалгIай АССР чемпионат.

19.00 — «Искусства дуней тIа» [illegible]

[illegible]

27 ИЮНЬ
СОВЕТСКИ КАГИРХОЙ ДИ
I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

[illegible]

28 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

[illegible]

РАДИО

26 ИЮНЬ

[illegible]

27 ИЮНЬ

[illegible]

28 ИЮНЬ

[illegible]

Хоттаман

Тахан республикехь [illegible]

[illegible]

ФЕ ХИЛА

Транспортни средствашт гораде сахьата 60 километраи гораде арахьа 60 километраи сихагIа дола бокъо йоацаш яц. Тайп-тайпарча транспортни средствашт наькъашка лелара сухал шига машиной техническа характеристика [illegible] бола бакъо [illegible] автомобилей, [illegible] туристски автобусей, [illegible] автобусей, хIаьта нитта 3,5 тоннал дукагIа [illegible] автомашиной. [illegible]

[illegible] хIаьта нитта шин шерагa кхачалца водительски стаж йолча водителашта эттадаь сухала боарам сахьата 70 километраи дукхагIа бац.

[illegible]

[illegible] ду.

Транспортни средствашт [illegible] 1983 шера хьалхарча пхе бетта [illegible] 74 аварие хиннай, цига 16 саг веннав, 65 сага човнаш хиннай.

Советски районе Шарой—Итум-Кхале яхача лоамаш нокъа «Сельхозтехника» районни отделено мухь [illegible] автомашина водителa И. А. Сулейманова машина [illegible]

Наурски района Алхатова [illegible]

Шалински района Шали [illegible]

[illegible] АтагIенна [illegible] «Москвич» яха ший машина [illegible] Султана. Водитель [illegible]

Транспортни средствашт [illegible] республике 1 июле дена 20 июле кхаччалца [illegible] «Скорость» яха Ерригсоюзни рейд.

ДIадахача кIирагIа (17—24 июне) республикехь наькъашка 35 аварие хиннай, 5 саг веннав, 17 сага човнаш хиннай.

НГIАССР МВД ГАИ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Маяковска ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — [illegible]; ответственни секретаря — 2-24-02; [illegible]

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-83-07; ответственного секретаря — 2-24-02; [illegible]

Газет арадуьл шинарен, ерей, шоаттен деношка

«Грозненский рабочий» издательски типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2152.